وێژە و پەروەردەی منداڵان دوو رووی دراوێکن.. رێزا شوان

لە بەر گرنگی و کاریگەرییەکانی وێژەی منداڵان، لەسەر بوارەکانی ژیانی منداڵان، لە ئەمڕۆ و لە داهاتوودا، ئەم سەردەمە بە (سەردەمی وێژەی منداڵان) ناودەبرێت. بە هەزاران پەروەردەکار و دەروونناس و توژەنەر و نووسەر و هونەرمەند و مامۆستا و میدیاکار و پسپۆرانی پەروەردەیی و دامودەزگاکانی چاپ و بڵاوکردنەوە و لایەنی دیکە لە جیهاندا، سەرقاڵن بە نووسین و بە لێکۆڵینەوەی ئاکادیمی و پراکتیکی، لە ژانرەکانی وێژەی منداڵان. ئەم گرنگی پێدانەش بە وێژەی منداڵان، لە گرنگییەکانی رۆڵی منداڵان لە داهاتوویەکی باشتر و شیاوتر بە گەل و نیشتمان سەرچاوەی گرتووە.

بێگومان داهاتووی گەلی کوردمان و کوردستانی نیشتمانی شیرینمان لە دەستی منداڵانی کوردی ئەمڕۆمان دایە. کەواتە گرنگیدانمان بە منداڵانی ئەمڕۆمان، گرنگیدانمانە بە داهاتوویەکی گەشتر و شیاوتر بە کورد و کوردستان. ئەم هیوا و ئامانجەش لە سایەی پەروەردەکردنێکی دروست و ئاراستەکردنێکی ئامانجدار و رێنمایی پێویست و راهێنان و ئامادەکردنی منداڵانی ئەمڕۆماندا دێتەدی. تا زیاتر و زیاتر گرنگی بە پەروەردەکردنە منداڵانی ئەمڕۆمان بدەین، زیاتر گەشبین و هیوادار و دڵنیادەبین، لە هێنانەدی ئەو داهاتووە خوازراوەی کە دەمانەوێت. بە کورتی کلیلی داهاتوومان جگەرگۆشەکانی ئەمڕۆمانن. ئەرکی پەروەردەکردن و راهێنان و ئامادەکردنی منداڵەکانیشمان، ئەرکێکی پیرۆزە و لە ئەستۆی هەموومان دایە. هەمووشمان لە بەری ئەرێنییان سوودمەند دەبین. بە پێچەوانەشەوە هەر هەڵە و کەمتەرخەمییەک لە پەروەردەکردنی منداڵەکانماندا بکەین و پەراوێزیان بخەین، ئەنجامێکی خراپ و زیانبەخشیان لێدێتە ئاراوە. ئەباڵی ئەم ئاکامە نەرێنی و نەخوازراوەش، لە ئەستۆی هەموومان دایە. پەشیمانیش بێسوودە، پاکانە و پاساو هێنانەوە و بیانووش لە کەسمان قبووڵ ناکرێت. هەر هەمووشمان باجێکی قورسی ئەم هەڵەیە و ئەم کەمتەرخەمییەمان دەدەین. مێژووش لێمان نابوورێت و بەر

چەمۆڵە و نەفرەتی نەوەی داهاتووشمان دەکەوین.
(ئەلیزابێت ماخت) دەڵێت:"لە کاتی ئەنجامدانی پەروەردەکردنی منداڵەکانماندا، هەر هەڵەیەک بکەین، دەبێتە هۆی دۆڕاندنی جەنگێک، کە لە پێناوی باشتردا دەستمان پێکردووە". پێویستە ئێمەی کوردیش، بە باشی ئامادەی ئەم جەنگە بین، تا سەرکەوتوو و براوەبین و دۆڕاونەبین. لەم روانگە ستراتیژییەوە، پێویستە ئەوە بزانین، کە چ ئەرکێکی پیرۆز و چ پێویستییەکی نەتەوەیی و نیشتمانی و مۆراڵیمان لە ئەستۆدایە، چ بەرپرسیارێتییەکی هەستیار و چارەنووسسازمان لە ئەستۆدایە.
گرنگی وێژەی منداڵان لەوەدایە، کە بەشداری لە ئامادەکردن و پێگەیاندنی نەوەیەکی نوێی کوردی متمانەبەخۆ دەکات، کە پشت بە تواناکانی خۆیان ببەستن. بە هێنانەدی داهاتوویەکی خوازراوی گەشتر بۆ کورد و کوردستان. بۆیە وێژەی منداڵانی کورد، بە پێویستییەکی گرنگی نیشتمانی و نەتەوەییمان دەزانین. هۆکارێکی پێویست و گرنگیشە لە هۆکارەکانی گەشەکردنی رۆشنبیرییەکی خوازراوی منداڵانی کوردمان. هۆش و ئەندێشەی منداڵان دەورووژێنێت و ئارەزوو و بەهرە و راز و نیاز و توانا دەرنەخستووەکانیان پێ دەردەخات، خەون و هیوا و ئارەزووەکانیان دەهێنێتە دی.

مەبەستیشمان لە وێژەی منداڵان، ئەو وێژە باشەیە، کە هەموو تایبەتیمەندییە سەرکییەکانی وێژەی منداڵانی لەخۆگرتووبێت. چونکە هەر نووسینێکی لاواز و کرچ و کاڵ لەژێر ناوی (بۆ منداڵان) ناچێتە خانەی وێژەی منداڵانەوە. منداڵانیش ئەو نووسینانەی بە دڵیان نەبێت و چێژ و خۆشییان لێوەرنەگرن، بە وێژەی خۆیان نازانن.
(ران بوسلیک) هەزانقانی ناسراوی بولگاری لە بواری وێژەی منداڵاندا، دەڵێت:
"وێژە بۆ منداڵان، وەک شیری دایک و هەوای پاک وایە، کە پێویستە هەبێت".

رەهەندی پەروەریی لە وێژەی منداڵاندا، لایەنێکی گرنگ و کاریگەرە لە گەشەکردن و دروستکردنی کەسایەتی دروست و هاوسەنگی منداڵان. بە تایبەتی لەم سەردەمەدا، کە سەردەمی شۆڕشی تەکنەلۆژیا و داهێنانی شتی سەیر و سەمەرەیە. سەردەمی تەلەفزیۆنی رەنگاوڕەنگ و کۆمپیوتەر و ئینتەرنێت و

ئاپاد و ئایفۆنی زیرەک و گۆڤاری ڕەنگاوڕەنگی منداڵان و بە دەیان ئامێری مۆدێرنە. پەیوەندیکردنیش ئاسانتر بووە، هۆیەکانی فێرکردن و گەشەکردنی ڕۆشنبیریی منداڵانیش زۆرتربوونە، ئاستی زیرەکی و هۆشیاری و فێربوون و وەرگرتنی منداڵانیش بەرزتربوونەتەوە. بۆیە پەروەردەکردن و ڕاهێنان و پێگەیاندنی نەوەی نوێی منداڵانیش قورستر بووە.

وێژەی منداڵان هۆکارێکی گرنگی پەروەردەی منداڵانە. بەڵکو وێژەی منداڵان و بەها پەروەردەییەکان، دووانەن و لە یەکتری جیانابنەوە و تەواکەری یەکترین و کاریگەرییان لەسەر یەکتری هەیە. بە کورتی وێژەی منداڵان و پەروەردەی منداڵان دوو ڕووی دراوێکن، یا گیانێکن و لە دوو جەستەدان.

ئەگەر هیوا و ئامانجی ئێستامان داهاتووبێت، ئەوە ڕەهەندی پەروەردەییە کە داهاتووی وێژەی منداڵان دیاری دەکات. چونکە وێژەی منداڵان لە پلەی یەکەمدا، وێژەیەکی پەروەردەییە. بنەما پەروەردەییەکانن کە ڕاستی و بوارەکانی داهاتووی وێژەی منداڵان دروست دەکەن. هەر گۆڕانکاری و پێشکەوتنێک لەم وێژەیەدا بکرێت، پێویستە لە دەروازەی پەروەردەوە تێپەڕێت. نووسەرانی بوارەکانی وێژەی منداڵانی کوردمان ئەم ڕاستییە دەزانن، بۆیە گرنگییەکی زۆریان بە ڕەهەندی پەروەردەیی داوە و پانتاییەکی زۆری لە نووسینە هەمەجۆرەکانیاندا گرتووتەوە. واتە نووسەرانی وێژەی منداڵان، ئەگەر پەروەردەکار نەبن، ناتوانن مەبەست و پەیامەکانیان بە منداڵان بگەیەنن. ناشتوانن وێژەیەکی تازەی مۆدێرن و پێشکەوتوو بەرهەم بهێنن.
ئەو پەیام و ئامانجە پەروەردەییانەی کە لە میانەی وێژەی منداڵانەوە، پێشکەش بە منداڵان دەکرێن، کەمترنین لەو بەها پەروەردەییانەی، کەلەلایەن دایکان و باوکان و باخچەی منداڵان و قوتابخانە، یا لە ڕێگەی هەر هۆکارێکی ترەوە پێشکەشیان دەکرێن.

وێژەی منداڵان، هۆکارێکی پەروەردەیی سەرکەوتووی جیهانی هاوچەرخە، بۆ گەیشتن بە دڵ و دەروونی منداڵان و بە زاخاودانی هۆش و بیریان. ئەو هەلەشیان بۆ دەڕەخسێنێت، کە وەڵامی بەشێک لە پرسیارەکانیان دەستبکەوێت. ختووکەشیان دەدات بە بیرکردنەوە و نووسین و داهێنان و گوزارشتکردن لە ئەندێشە و

بیرەکە و لە هیوا و لە خەون و لە خواستەکانیان. سەرەڕای ئەوش زمانیان دەوڵەمەندتر دەکات.

قسەکردن و نووسین لەسەر وێژەی منداڵان، بوارێکی فرە فراوانە، پێویستیشی بە شارەزایی و بە ژێرخانێکی وێژەیی و ڕۆشنبیریی گشتیی هەیە. تا ئێستا زیاتر لە پانزە نووسینم لە بارەی ژانرەکانی وێژەی منداڵانەوە نووسیوە. پانزەی تریش بنووسم، وەک دڵۆپێک لە دەریایەک.

نەرویج: ٢٠٢٥